

2016

Sosiaali- ja
terveysosasto
Iäkkäiden palvelut

IÄKKÄIDEN PALVELUT SUUNNITELMA 2016-2020

Tämän suunnitelman tehtävä on varmistaa, että palveluiden laatu, saatavuus ja riittävyys vastaavat iäkkäiden tarpeita ja samalla lisätä asiakkaan osallistumisen mahdollisuutta oman hoitonsa ja palveluidensa suunnittelussa.

Sisällys

1 JOHDANTO	2
2 IÄKKÄIDEN PALVELUJEN SUUNNITELMAN LÄHTÖKOHDAT.....	3
2.1 Strategiset tavoitteet ja arvot	3
2.2 Väestö.....	4
2.3 Suunnitelmaa ohjaavat lait, suositukset ja ohjelmat	5
3 IÄKKÄIDEN PALVELUJEN NYKYTILA JA SUUNNITELMA 2016-2020	7
3.1 Osallisuus ja toimijuus	7
3.2 Asuminen ja elinympäristö.....	8
3.3 Mahdollisimman terve ja toimintakykyinen ikääntyminen	9
3.4 Oikea palvelu oikeaan aikaan	12
3.5 Palvelujen rakenne	15
3.6 Hoidon ja huolenpidon turvaajat	16
4 SEURANTA JA ARVIOINTI	18

1 JOHDANTO

Tämän suunnitelman tehtävä on varmistaa, että palveluiden laatu, saatavuus ja riittävyys vastaavat iäkkäiden tarpeita ja samalla lisätä asiakkaan osallistumisen mahdollisuutta oman hoitonsa ja palveluidensa suunnittelussa. Tyrnävällä on ollut kunnanvaltuuston hyväksymä vanhuspoliittinen kehittämisohjelma vuoden 2015 loppuun.

Tätä suunnitelmaa on valmisteltu palvelupäällikön johdolla käyttäen hyväksi asiantuntijoita sekä vanhusneuvostoa, vanhusneuvoston organisoimien keskustelutilaisuuksien materiaalia, kehittämistyönä tehtyä opinnäytetyötä sekä omaishoitajien tapaamisissa saatuja huomioita. Lisäksi suunnitelmassa on hyödynnetty vanhainkoti Kotolan ja kotihoidon asiakkaille tehdyn kyselyn tuloksia sekä hyvinvointia edistävien kotikäyntien (v2015) yhteenvetoon koottuja asioita. Tyrnävän kunnan strategia 2020 ja hyvinvointikertomus luovat pohjan suunnitelmalle. Suunnitelma noudattaa vanhuspalvelulain asettamia velvoitteita sekä laatusuosituksia.

Mahdollisimman terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaaminen on tärkeimpiä varautumistoimia ikääntyvässä Suomessa. Terve ikääntyminen mahdollistaa osaltaan iäkkäiden täysivaltaista osallisuutta yhteiskunnassa, parantaa heidän elämänlaatuaan ja vaikuttaa sosiaali- ja terveystalouden tarpeeseen. Tätä kautta sillä on myös vaikutuksensa julkisen talouden kestäväydelle.

Valtakunnallisten tavoitteiden saavuttaminen tarkoittaa sitä, että kunnassa tehdään saumatonta yhteistyötä, palvelut kohdennetaan niitä eniten tarvitseville sekä minimoidaan palvelujen käytön taloudellista rajoitusta. Palvelutarpeen arviointi tehdään moniammatillisesti ja kokonaisvaltaisesti ja toimintakyvyn arvioinnissa käytetään työvälineenä arviointimittareita. Iäkkäiden terveyden- ja sairaanhoitopalvelut järjestetään osana muiden ikä- ja väestöryhmien palveluja.

Iäkkäiden palveluiden painopiste on kotona asumisessa ja lähipalveluissa. Lähtökohtana ovat iäkkäiden tarpeiden mukaiset palvelut, jotka turvataan kotihoidon, tukipalvelujen sekä riittävien asumis- ja hoivapalvelujen avulla. Palvelut tuotetaan yhteistyössä julkisen, yksityisen, kolmannen sektorin ja kuntalaisten kanssa. Eettisiin periaatteisiin pohjautuvat

arvot ohjaavat käytännön työtä. Keskeiset eettiset periaatteet iäkkäiden palveluissa ovat **ihmisarvo, itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ja yksilöllisyys**. Hyvä hoito ja palvelu perustuvat **voimavaralähtöisyyteen** sekä **oikeudenmukaisuuteen**. Hyvään hoitoon ja palveluun kuuluu **turvallisuus** ja **oma osallistuminen**.

Ammattitaitoinen henkilöstö oikein mitoitettuna on palvelutoiminnan perusta. Toimintatapoja ja työskentelymalleja tarkastelemalla sekä niitä arvioimalla vastataan lisääntyvään palvelutarpeeseen. Palveluja kehitetään suunnitelmallisesti ja määrätietoisesti laadun takaamiseksi.

2 IÄKKÄIDEN PALVELUJEN SUUNNITELMAN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Strategiset tavoitteet ja arvot

Tyrnävän kunnan arvot:

- Rohkeus ja ennakkoluulottomuus
- Reiluus, reippaus ja rehellisyys
- Terve ylpeys ja luja tahto
- Vastuullisuus ja oikeudenmukaisuus

Tyrnävän kunnan strategiset päämäärät:

- Hyvinvointia koulutuksella
- Monipuolinen ja kehittyvä elinkeinoelämä
- Vastuullinen ja pitkäjänteinen taloudenpito
- Avoin ja kuuleva vuorovaikutus
- Omaleimainen, mielenkiintoinen ja houkutteleva ympäristö
- Terveellinen ja turvallinen lähiruoka

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta, sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystaloudesta 980/2012 tuli voimaan heinäkuussa 2013. Samaan aikaan Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Kuntaliitto antoivat Laatusuosituksen hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi (STM julkaisu 2013:11). Palvelujärjestelmän

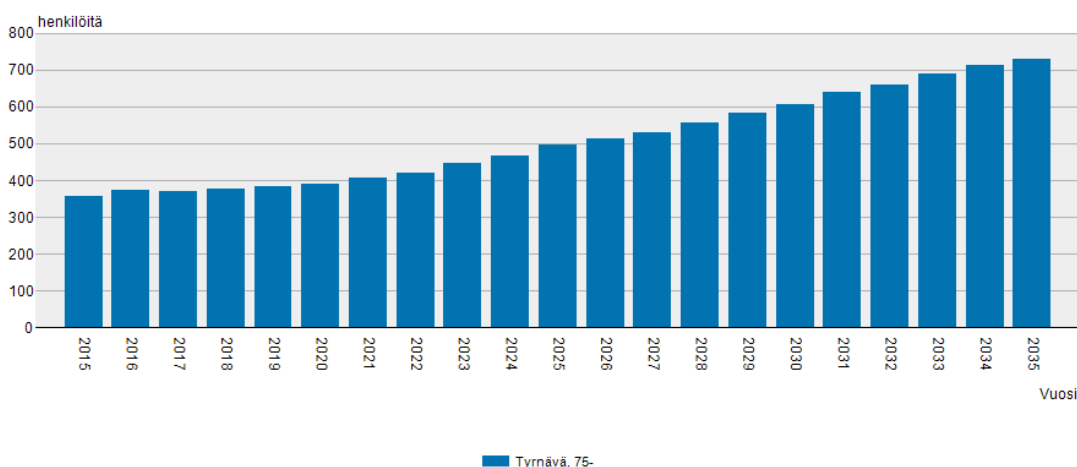
tarkoituksena on tukea, ohjata ja motivoida ihmisiä ottamaan vastuuta omasta ja läheistensä terveydestä ja hyvinvoinnista. Laatusuositus lähtee siitä ajatuksesta, että kunnat ja yhteistoiminta-alueet kehittävät ikäihmisten palveluja yhteistyössä eri sektoreiden, yksityisten palveluntuottajien sekä asiakkaiden itsensä, omaisten ja muiden kuntalaisten kanssa paikallisista tarpeista ja voimavaroista käsin.

2.2 Väestö

Vuonna 2013 Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin alueella asui 403 555 asukasta. Ennusteen mukaan väestömäärä kasvaa vuoteen 2030 mennessä noin 35 000 asukkaalla (9 prosenttia). Koko maahan ja muihin OYS-ERVAn sairaanhoitopiireihin verrattuna Pohjois-Pohjanmaan väestö on selkeästi nuorempaa eli ikääntyneiden osuus (19 prosenttia 65 vuotta täyttäneitä) on pienempi kuin muilla.

Ennusteen mukaan vuonna 2030 vähintään 75 vuotta täyttäneitä henkilöitä on jo 23 % väestöstä. Tämä tarkoittaa, että ikääntyneitä on tuolloin yli 35 000 henkilöä enemmän kuin nyt. Käytännössä siis koko tuotantoalueen väestömäärän kasvu tulee ikäihmisten määrän kasvusta.

Väestön ikärakenne vaikuttaa elinoloihin ja palvelujen tarpeeseen. Tyrnävällä ikääntyvien määrällinen osuus kuntalaisista pysyy matalana ja ikääntyvien määrän kasvu on maltillista. Tyrnäväläisistä 75- vuotta täyttäneistä 90,6 % (2014) asuu kotonaan. Toimintakykyiset iäkkäät ovat onnellisempia ja voivat asua omissa kodeissaan.

Kuvio 1. Tyrnävän kunnan 75- vuotta täyttäneiden väestöennuste vuosille 2016–2035 (Tilastokeskus 2012).

2.3 Suunnitelmaa ohjaavat lait, suositukset ja ohjelmat

Vanhuspalvelulaki

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista ns. vanhuspalvelulaki, tuli voimaan 1.7.2013. Lain mukaan kunnan eri toimialojen on toimittava yhteistyössä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi. Myös ikääntyvien palvelujen suunnitelma tulee laatia yhteistyössä. Yhteistyön velvoite koskee myös muita kunnassa toimivia julkisia tahoja, yrityksiä sekä järjestöjä ja yhdistyksiä, jotka edustavat ikääntynyttä väestöä.

Vanhuspalvelulain keskeisimmät tavoitteet ovat

- 1) Tukea ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista
- 2) parantaa ikääntyneen väestön mahdollisuutta osallistua elinoloihinsa vaikuttavien päätösten valmisteluun ja tarvitsemiensa palvelujen kehittämiseen kunnassa
- 3) parantaa iäkkään henkilön mahdollisuutta saada laadukkaita sosiaali- ja terveystalveluja sekä ohjausta muiden tarjolla olevien palvelujen käyttöön yksilöllisten tarpeittensa mukaisesti ja riittävän ajoissa silloin, kun hänen heikentynyt toimintakykynsä sitä edellyttää, sekä
- 4) vahvistaa iäkkään henkilön mahdollisuutta vaikuttaa hänelle järjestettävien sosiaali- ja terveystalvelujen sisältöön ja toteuttamistapaan sekä osaltaan päättää niitä koskevissa asioissa.

Muu lainsäädäntö

Vanhuspalvelulain ohella muita keskeisiä lakeja ovat sosiaalihuoltolaki, terveydenhuoltolaki, omaishoidon tuesta ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetut lait, vammaistalvelulaki, päihde- ja mielenterveyslait, asiakas- ja potilaslait sekä yksityisistä sosiaalitalveluista ja

yksityisestä terveydenhuollosta annetut lait. Perustuslain mukaan ihmiset ovat yhdenvertaiset lain edessä, eikä ketään saa asettaa iän, terveydentilan tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella ilman hyväksyttävää perustetta muihin nähden erilaiseen asemaan.

Valtakunnallinen laatusuositus

Sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen kuntaliitto antoivat ensimmäisen Ikäihmisten hoitoa ja palveluja koskevan laatusuosituksen vuonna 2001. Uudistetussa 2008:3 julkaistussa laatusuosituksessa oli otettu huomioon hallitusohjelman linjaukset, ikääntymispolitiikan valtakunnalliset tavoitteet, laatusuositusten arvioinnin tulokset, uusien tutkimustietojen sekä toimintaympäristön muutokset. Vuonna 2013 julkaistu laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi (STM julkaisu 2013:11) jatkaa laadun korostamisen linjaa tukien vanhuspalvelulain henkeä. Osa suosituksista kohdistuu väestö- ja osa yksilötasolle. Edeltäjiensä tavoin suositus on tarkoitettu ensisijaisesti iäkkäiden palvelujen kehittämiseen.

Laatusuosituksen tavoitteena on edistää ikäihmisten hyvinvointia ja terveyttä parantaa palvelujen laatua ja vaikuttavuutta. Suosituksessa esitetään ikääntyneiden palveluiden laadun parantamiseksi strategisia linjauksia kolmelle osa-alueelle:

- 1) hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä palvelurakenteeseen,
- 2) henkilöstöön ja johtamiseen,
- 3) asuin- ja hoitoympäristöihin.

Ikääntyneiden palvelujen laatusuositus koskee ikääntyneiden säännöllisesti käyttämiä palveluja, kuten kotihoitoa, omaishoidontukea, palveluasumista, pitkäaikaista hoivaa ja hoitoa tehostetun palveluasumisen yksiköissä ja laitoksissa, sekä laajemmin ikäihmisten hyvinvointia ja terveyttä edistäviä toimia. Suurin osa ikäihmisten laatusuosituksen mukaisista toimenpide-ehdotuksista on jo käytössä. Laatusuositus korostaa mahdollisimman terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaamista, oikea-aikaisia ja monipuoliseen palvelujen tarpeen selvittämiseen perustuvia palveluja, palvelurakenteen muutosta, tarkoituksenmukaista henkilöstön määrää ja osaamista sekä johtamista. **Iäkkäiden ihmisten osallisuus** on kaikkia suosituksen sisältöalueita yhdistävä kokonaisuus.

3 IÄKKÄIDEN PALVELUJEN NYKYTILA JA SUUNNITELMA 2016-2020

3.1 Osallisuus ja toimijuus

Laatusuositus

Ikääntyneen väestön osallisuudella tarkoitetaan mahdollisuutta olla vaikuttamassa yhteisön jäsenenä ja kansalaisena yhteisön toimintaan ja palvelujen kehittämiseen. Iäkkään henkilön näkökulmasta osallisuus merkitsee osallistumista omien palvelujensa suunnitteluun, oman asiansa käsittelyyn asiakkaana sekä palvelujen laadun arviointiin myös silloin, kun toimintakyky on heikentynyt.

Osallisuus on kokemuksellista, kuten tunne yhteenkuulumisesta, ja konkreettista, kuten mahdollisuus osallistua, toimia ja vaikuttaa yhteisössä. Iäkkäiden motivaatio ja voimavarat osallistua ovat erilaiset. Aidon osallisuuden turvaaminen merkitsee yhteistä tekemistä kunnan sisällä (kulttuuri-, liikunta-, opetus-, tekninen toimi) sekä yhdessä järjestöjen, yritysten ja seurakuntien kanssa.

Nykytila

Tyrnävän **vanhusneuvosto** on aktiivinen toimija kokoontuen säännöllisesti. Lisäksi alueen vanhusneuvostot kokoontuvat alueellisella tasolla. Vanhuspalveluissa valmisteltavat asiat kuten palveluiden myöntämisperusteet ja palveluseteli ovat käyneet vanhusneuvoston arvioitavina. Vanhusneuvosto on tehnyt aloitteita palvelujen kehittämiseen liittyen ja osallistunut aktiivisesti ennaltaehkäisevien palveluiden kehittämiseksi järjestämällä ikäihmisten keskustelu- ja ryhmätyötilaisuuksia. Vanhusneuvoston rooli on tärkeä myös tiedottajana iäkkäiden kuntalaisten suuntaan ja toisinpäin eli kuntalaisilta kuntaan.

Kunta on toiminut koordinoijana **järjestöjen yhteistyölle** siten, että ikäihmisten asioihin liittyvät järjestöt ovat kokoontuneet 1-2 x vuodessa yhteisten asioiden ääreen. Tällöin on suunniteltu yhteistyössä kuntalaisille tarkoitettuja tapahtumia.

Tavoitteet:

1 Iäkäs henkilö on aidosti osallinen omien palvelujensa suunnittelussa ja arvioi palvelujen toimivuutta ja laatua

2 Vanhusneuvoston aktiivisen roolin säilyttäminen ja edelleen vahvistaminen ja selkeyttäminen palvelujen ja toiminnan kehittämisessä

Toimenpiteet:

1 Iäkkäiden henkilöiden osallisuutta tuetaan esim. asiakas- ja omaisten tapahtumat, asiakastytyväisyyskyselyt ja vanhusneuvoston toiminta. Iäkäs henkilö ja hänen läheisensä ovat aina läsnä iäkästä henkilöä koskevien palvelujen suunnittelussa; hänen mielipiteensä kuullaan ja kirjataan hoito- ja palvelusuunnitelmaan. Hoito- ja palvelusuunnitelmaa päivitetään vähintään puolivuositain ja aina palvelutarpeen muuttuessa.

2 Vanhusneuvosto laatii toimintasuunnitelman, jossa määritelty konkreettiset tavoitteet vanhusneuvoston toiminnalle.

Vanhusneuvosto ottaa kantaa iäkkäiden palveluissa valmisteltaviin asioihin.

Oppien liikkumaan hankkeen hyödyntäminen; iäkkäiden toimintamahdollisuuksien lisääminen, liikuntaneuvonta.

3.2 Asuminen ja elinympäristö

Laatusuositus

Hyvinvointia tukeva elinympäristö muodostuu ikääntyneen väestön näkökulmasta monenlaisista asioista, kuten kuntien erilaiset asumisen vaihtoehdot, palvelurakenteet sekä fyysisen, sosiaalisen ja kulttuurisen ympäristön tekijät. Ikääntyneen väestön elämänlaadun kannalta keskeisin asumisenpaikka on oma koti, joka tukee itsemääräämisoikeutta, osallisuutta ja mielekästä tekemistä.

Nykytila

Oulun seudun kuntien asuntopoliittiset linjaukset – raportti on valmistunut 2014. Raportissa on linjattu kuntien yhteiset tavoitteet erityisryhmien asumiselle. Linjauksissa esille nousi mm. seuraavia asioita: 1) asuntojen sijoittamisessa otetaan huomioon eri asuntotyyppien sekoittuminen sekä palvelujen läheisyys ja hyvät liikenneyhteydet 2) Asumisessa tuen antajana ovat omaisten ja kunnan lisäksi kolmannen sektorin toimijat sekä yksityiset toimijat 3) Resurssit tulee tulevaisuudessa suunnata kotona asumista tukevien palvelujen kehittämiseen hyödyntäen teknologiaa ennakkoluulottomasti.

Asiakastasolla hyvinvointia edistävien kotikäyntien sisältöön kuuluu asumistilanteen kartoitus. Kotihoidon asiakkaiden kohdalla huomioidaan kodin esteettömyys ja turvallisuus palvelutarpeen kartoituksen yhteydessä ja hoito- ja palvelusuunnitelmaa päivitettäessä sekä lisäksi päivittäisissä asiakastilanteissa tarpeen mukaan. Esteettömyysasioissa yhteistyö fysioterapeutin ja sosiaalitoimen kanssa on sujuvaa.

Palveluasumisen kilpailutuksessa ja edelleen palvelusetelillä tuotettavassa palveluasumisessa edellytetään asianmukaisia, esteettömiä, turvallisia tiloja.

Tavoitteet:

1 Palvelutarpeenarvioinnin yhteydessä huomioidaan aina esteettömyyteen, turvallisuuteen ja asumiseen liittyvät asiat.

2 Tilojen hyödyntäminen asiakastarpeiden mukaisesti tehostetun palveluasumisen yksikössä.

Toimenpiteet:

1 Hoito – ja palvelusuunnitelman rakenteen tarkistaminen tavoitteen mukaiseksi. Kotihoidon asiakkaille tehdään vuosittain ennaltaehkäisevä turvallisuusasioihin painottuva kotikäynti (turvallisia vuosia opas).

2 Tehostetun palveluasumisen yksikön tilojen muutos huomioiden päivähoivan järjestäminen ja kuntouttava päivittäinen toiminta (kuten liikunta).

3.3 Mahdollisimman terve ja toimintakykyinen ikääntyminen

Laatusuositus

Terveys paitsi lisää ihmisten hyvinvointia, se on myös taloudellisesti erittäin kannattavaa. Terveystoimia kaventamalla, ennaltaehkäisyä ja varhaisen puuttumisen kautta voidaan vähentää kustannuksia ja samalla väestön työ- ja toimintakyky kohenee. Useiden tutkimusten perusteella on todettu, että 20 prosenttia väestöstä kuluttaa 80 prosenttia palveluiden voimavaroista. Terveystoimista johtuviin kustannuksiin voidaan vaikuttaa erityisesti sillä, että kaikkein heikoimmassa asemassa olevien terveys kohenee. Terve ikääntyminen tukee työurien pidentämistä, mahdollistaa iäkkäiden täysivaltaisen osallisuuden yhteiskunnassa, parantaa elämänlaatua ja vähentää sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta.

Oikea-aikaiset ja vaikuttavat sosiaali- ja terveyspalvelut ovat merkittävä itsenäisen suoriutumisen tuki. Erityishuomio on kiinnitettävä kuntoutuspalvelujen kokonaisuuteen, sillä mahdollisuus asua iäkkäänä kotona edellyttää kuntoutuspalvelujen huomattavaa lisäämistä ja monipuolisuutta.

Ikääntynyt väestö hyötyy erityisesti ohjauksesta omaehtoiseen hyvinvoinnin ja terveyden lisäämiseen. Säännöllinen liikunta, ulkoilu ja terveellinen ruoka ovat tällöin ohjauksen keskiössä. Sosiaalisella aktiivisuudella on niin ikään merkityksensä. Myös ennakoiva toiminta, kuten tuki tulevan asumisen suunnitteluun on tärkeää hyvinvoinnin kannalta. Kohdennettaessa toimia ja palveluja mahdollisimman terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaamiseksi, on erityishuomio kiinnitettävä juuri näihin ryhmiin, joilla on eniten toimintakyvyn heikkenemistä ennakoivia riskejä. Palveluneuvonnan ja ohjauksen sekä varhaisen tuen avulla autetaan iäkästä käyttämään voimavarojaan oman elämänlaatunsa parantamiseen.

Nykytila

Ikäihmisten päivätoiminnassa tarjotaan monipuolista toimintaa, asiakkaiden osallistumismahdollisuuksien sekä mieltymysten mukaan. Kunnan liikuntatoimi koordinoi iäkkäille tarkoitettuja liikuntapalveluja, joita ovat mm. VoiTas-ryhmät. Lisäksi

terveyskeskuksessa järjestetään VoiTas-ryhmiä. Iäkkäillä kuntalaisilla on mahdollisuus hankkia Seniorikortti, joka mahdollistaa edullisen uimahallin käytön naapurikunnassa.

Seniorineuvola on tarkoitettu yli 65 -vuotiaille kuntalaisille. Seniorineuvolassa annetaan terveysneuvontaa ja palveluohjausta sekä hoidetaan sairaanhoidollisia ja pitkäaikaissairauksien seurantaan ja hoitoon liittyviä asioita. Lisäksi seniorineuvolassa hoidetaan yli 65 -vuotiaat diabeetikot.

Tyrnävällä toteutetaan hyvinvointia edistäviä kotikäyntejä kaikille niille kyseisenä vuonna 75 -vuotta täyttävälle kuntalaisille, jotka ovat vielä palvelujen ulkopuolella. Kotikäynnin tavoitteena on kotona asumisen tukeminen ja selviytymiseen liittyvien riskien ennakointi, terveyteen ja toimintakykyyn liittyvä ohjaus ja neuvonta sekä kunnan palveluista tiedottaminen.

Kuntoutusmahdollisuuksien arviointi on aina ensisijaista kotihoidon tai palveluasumisen järjestämiseen nähden. Kuntoutuksella tuetaan asiakkaan tarpeen mukaisesti toimintakykyä ja selviytymistä arjessa. Kaiken kuntoutuksen tavoite on tukea ikäihmisen asumista omassa kodissaan mahdollisimman pitkään. Kuntoutus toteutetaan esimerkiksi sairaalasta kotiutuessa tai kuntouttavana arviointijaksona kotona asuvien asiakkaiden osalta.

Iäkkäiden palveluissa on vuoden 2015-2016 aikana tehostettu ja kehitetty palveluohjausta siten, että iäkkäiden palveluissa on yksi päätoiminen palveluohjaaja ja toinen palveluohjaaja on yhteinen sosiaalipalvelujen kanssa. Lisäksi palveluohjausta on vahvistettu palveluissa kautta linjan kuten omaishoito, seniorineuvola, muistiasiakkaat. Palveluohjauksessa huomioidaan psykososiaalisen hyvinvoinnin vahvistaminen. Esimerkiksi päivätoiminnan ohjaaja on käynyt asiakkaiden luona kertomassa päivätoiminnasta ja siten madallettu kynnystä lähteä mukaan toimintaan. Aivoterveysten edistämiseksi on järjestetty tapahtumia, kuten 65-vuotiaiden terveystietoilta ja muistikahvila.

Influenssarokotusten saatavuuteen on kiinnitetty huomiota siten, että rokotuspäiviä on järjestetty eri toimipisteissä lähellä asiakkaita. Kaikilla kotihoidon asiakkaita sekä omaishoidon asiakkaita on mahdollisuus saada rokotus kotiin. Myös seniorineuvolassa tarjotaan aktiivisesti rokotetta. Tiedottaminen on hoidettu keskitetysti terveyspalveluista.

Tavoitteet:

1 Kunnan tulee laatia suunnitelma toimenpiteistä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi.

2 Iäkkäiden toimintakykyisyyden tukeminen ennaltaehkäisevästi.

3 Palveluiden kehittämisessä painopisteenä muistisairaana mahdollisimman terve ja toimintakykyinen ikääntyminen sekä omaishoito.

4 Iäkkäiden hyvä ravitsemus.

Toimenpiteet:

1 Suunnitelma on päivitetty ja valmis vuoden 2016 aikana.

2 Liikkuen oppimaan hankkeen aikana kuntaan luodaan toimiva liikuntaneuvonnan malli sisältäen ryhmämuotoista sekä yksilöllistä liikuntaneuvontaa. Liikuntamahdollisuuksia järjestetään lähellä siten, että ne ovat iäkkäiden helposti saavutettavissa. Vuosittain 75- vuotta täyttävälle tarjotaan hyvinvointia edistäviä kotikäyntejä.

3 Muistiasiakkaan hoitoketju päivitetään toimintamalliksi. Omaishoitajien vertaisryhmän toiminnan kehittäminen (omaishoitajien tarpeet). Omaishoidon asiakkaiden hoito- ja palvelusuunnitelman päivittäminen vähintään puolivuosittain ja aina palvelutarpeen muuttuessa. Omaishoidettavien terveystarkastusten toteuttaminen. Omaishoidonvapaan järjestämismahdollisuuksien laajentaminen esim. päivähoiva.

4 Ateriapalvelu kaikille 65- vuotta täyttäneille sitä tarvitseville. Kotihoidossa kiinnitetään huomiota jokaisen asiakkaan ravitsemukseen, ravitsemus osana hoito- ja palvelusuunnitelmaa.

3.4 Oikea palvelu oikeaan aikaan

Laatusuositus

Kun mahdollisia palvelutarpeita ilmenee, ne on selvitettävä kattavasti. Siitä alkaa iäkkään henkilön tarvitsemien palvelujen suunnittelu ja toteutus. Tarpeiden pohjalta on tehtävä palvelusuunnitelma yhdessä iäkkään henkilön ja tarvittaessa hänen omaisensa/läheisensä kanssa. Palvelujen tarpeita selvitettäessä ja suunnitelmaa tehtäessä on varmistettava kuntoutumisen mahdollisuudet, jotta kotona asuminen voisi useimpien kohdalla jatkua.

Palvelutarpeiden selvittäminen on tehtävä monipuolisesti luotettavia arviointimenetelmiä käyttäen.

Palvelusuunnitelman on oltava ajantasainen ja sen on katettava palvelujen kokonaisuus. Iäkkään henkilön näkemykset, tarpeet ja toiveet on kirjattava suunnitelmaan.

Kunnan on laadittava ja julkaistava ikääntyneen väestön saavutettavissa ja ymmärrettävissä olevalla tavalla perusteet siitä, millä edellytyksillä henkilöillä on oikeus sosiaalipalveluihin ja muihin tukitoimiin.

Iäkkään henkilön on saatava ne palvelut, jotka hänelle on myönnetty. Erityistä huomiota on kiinnitettävä kuntoutukseen ja turvalliseen lääkehoitoon. Iäkkään henkilön on oltava aidosti osallinen ja hänen mielipidettään on kuultava palvelun toteutuksessa. Kuntoutus on turvattava erityisesti erilaisten siirtymien yhteydessä. Toimintakykyä ja kuntoutumista edistävän työtavan käyttöä sekä muistisairaiden kuntoutusta on lisättävä.

Palvelujen laatua on seurattava järjestelmällisesti, luotettavia arviointimenetelmiä käyttäen, osana omavalvontaa, omavalvontasuunnitelma on oltava nähtävillä. Iäkkäiltä henkilöiltä ja heidän läheisiltään on kerättävä palautetta järjestelmällisesti, lisäksi palvelun laatua on seurattava asiakkaiden toimintakykyä koskevilla luotettavilla laadun mittareilla.

Nykytila

Tyrnävän kunnassa on sosiaali- ja terveyslautakunnan hyväksymät iäkkäiden palvelujen myöntämisperusteet, joihin vanhusneuvosto on ottanut kantaa ennen lautakunnan käsittelyä. Myöntämisperusteet löytyvät internetsivuilta. Lisäksi esimerkiksi kotihoidon myöntämisperusteet on lähetetty kaikille kotihoidon asiakkaille.

Palvelutarve arvioidaan aina viipymättä. Palvelutarpeen arviointiin pyydetään aina asiakkaan toive huomioiden omaiset sekä tarvittavat asiakkaan hoidossa mukana olevat henkilöt. Palvelutarpeen arvioinnissa kotihoidossa ja palveluasumisessa käytetään toimintakyvyn mittarina RAI- mittaristoa, mielenterveyden lisäosio on käytettävissä.

Palveluasumisen, omaishoidon ja intervallihoidon hakemukset käsitellään SAS-työryhmässä. SAS-työryhmä on moniammatillinen työryhmä, jossa on terveys-, sosiaali- ja iäkkäiden palvelujen edustajat. Työryhmä kokoontuu kuukausittain. Palveluohjaaja/kotiutushoitaja valmistelee asiat työryhmän käsiteltäväksi. Valmistelu sisältää laaja-alaisen palvelutarpeen arvioinnin.

Hoito- ja palvelusuunnitelma tehdään jokaiselle asiakkaalle viipymättä ja se päivitetään vähintään puolivuositain ja aina palvelutarpeen muuttuessa. Kotihoidossa on edelleen paperinen hoito- ja palvelusuunnitelma.

Kuntoutuksen keinoin tuetaan iäkkään henkilön toimijuutta kaikissa vaiheissa. Erityistä huomiota on kiinnitetty siirtymävaiheisiin esimerkiksi sairaalasta kotiutuessa. Kotiutushoitaja toimii yhteyshenkilönä sairaalan, kotihoidon ja palveluasumisen yksiköiden välillä.

Työyhteisöissä on säännöllisesti keskusteltu toimintakykyä ja kuntoutumista edistävän työtavan käytöstä sekä sovittu yhteisistä toimintatavoista. Asiakkaan tarpeen mukaiset apuvälineet järjestetään viiveettä. Fysioterapeutti on aina mukana apuvälineiden ja kotiin liittyvien muutostöiden ja turvallisuuden arvioinneissa.

Tavoitteet

1 Palvelutarpeen arvioinnin yhdenmukaistaminen.

2 Hoito- ja palvelusuunnitelman ajantasaistaminen ja uudistaminen.

3 Hoito- ja palvelusuunnitelman päivittäminen puolivuositain ja aina palvelutarpeen muuttuessa.

Toimenpiteet

1 Uusien asiakkaiden kohdalla otetaan käyttöön RAI-Screener.

2 Hoito- ja palvelusuunnitelman sisällön kehittäminen siten, että se vastaa asiakkaan palvelutarpeisiin mahdollisimman laaja-alaisesti. Sähköinen lomake.

3 Sairaanhoidajan vastaa alueensa asiakkaiden hoito- ja palvelusuunnitelmien ajantasaisuudesta. Toteutumista seurataan kuukausittain.

3.5 Palvelujen rakenne

Laatusuositus

Ikääntyneen väestön palvelurakenteen on vastattava iäkkäiden henkilöiden palvelutarpeita. Tärkeä strateginen valinta liittyy kotona asumisen mahdollistamiseen. Jotta ikääntynyt väestö voi asua nykyistä pidempään kotona on investoitava a) terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen edistämiseen sekä b) kuntoutuksen lisäämiseen ja monimuotoistamiseen.

Pitkäaikaisen hoidon toteuttamisen periaatteiden mukaan palvelu toteutetaan ensisijaisesti kotona tai kodinomaisessa asuinpaikassa ja laitoshoidon vain, jos siihen on lääketieteelliset perusteet tai se on muuten perusteltua iäkkään henkilön arvokkaan elämän ja turvallisuuden kannalta. Hoitojärjestelyn pysyvyys on turvattava.

Nykytila

Tyrnävän kunnassa (31.12.15)

- Yli 65vuotiaita 809 = 11,9 % kuntalaisista
- Yli 75vuotiaita 357 = 5,3% kuntalaisista
- Yli 85vuotiaita 110 = 1,6% kuntalaisista

Ennuste 2020

12,9%

6,9 %

2,2 %

(lähde THL, SOTKANet)

2016

Tavoite 2017

(laatusuositus)

Kotihoito

40 = 11,2%

13-14%

-säännöllinen palvelu 75v täyttäneet

Ympäri vuorokautinen

32 = 8,9%

6-7%

palveluasuminen (tehostettu)

- 75v täyttäneet

Hoiva

5 = 1,7%

2-3%

- vanhainkoti/ laitoshoidon 75v täyttäneet

Omaishoidontuki

14 = 3,9%

6-7%

- 75v täyttäneet

Tavoitteet

- 1 Koko ikääntyneestä väestöstä on tunnistettava yhtenäisellä tavalla suuret palvelujen tarvisjaryhmät, erityisesti muistisairaantuneet henkilöt.*
- 2 Omaishoidon lisääminen.*
- 3 Pitkäaikainen hoito toteutetaan ensisijaisesti kotona tai kodinomaisessa asuinpaikassa.*

Toimenpiteet

- 1 Muistisairaiden hoitoketjussa nostetaan esille matalan kynnyksen toiminta mm muistikahvila, muistikoordinaattori.*
- 2 Omaishoitajien vertaisryhmän toiminnan kehittäminen (omaishoitajien tarpeet). Omaishoidon asiakkaiden hoito- ja palvelusuunnitelman päivittäminen vähintään puolivuositain ja aina palvelutarpeen muuttuessa. Omaishoidettavien terveystarkastusten toteuttaminen. Omaishoidonvapaan järjestämismuotojen laajentaminen esim. päivähoiva.*
- 3 Kotihoidon toimintakäytäntöjen muuttaminen asiakaslähtöisemmäksi, välittömän asiakastyön lisääminen keinoina mm. kotihoidon mobiilihanke, turvatekniset laitteet. Kotolassa hiljainen raportointi, mobiilijärjestelmän testaus. Tilojen näkökulmasta – esim. toimisto-/ kansliatilojen muuttaminen toiminnallisiksi tiloiksi. Pitkäaikaista laitoshoidon toteutetaan vain lääketieteellisillä perusteilla. Kotolan sosiaalihuoltolain mukaisen laitoshoidon paikkojen muuttaminen tehostetun palveluasumisen paikoiksi asiakastarpeet huomioiden.*

3.6 Hoidon ja huolenpidon turvaajat

Henkilöstön määrä, osaaminen ja sen oikea kohdentaminen sekä osaava lähijohtaminen ovat yhteydessä hoidon laatuun ja vaikuttavuuteen. Henkilöstön määrä, koulutus ja tehtävärakenne toimintayksikössä on oltava sellaiset, että ne vastaavat iäkkäiden palvelutarvetta ja jotka turvaavat laadukkaat palvelut. Lisäksi edellytetään, että kunnilla on käytettävissä monipuolista asiantuntemusta ja osaamista.

Henkilöstömäärää suunniteltaessa on varmistettava mitoituksen dynaamisuus, kuten se, miten henkilöstön poissaoloa sijaistetaan. Dynaamisuutta on myös se, että henkilöstöä voidaan tilapäisesti siirtää eri toimipisteisiin silloin, kun asiakkaiden palvelutarpeen muutokset sitä edellyttävät.

Kotihoidon henkilöstön työajan kohdentumista seurataan. Kotihoidon toiminnan kehittämisellä tavoitellaan toimintaprosessien sujuvoittamista siten, että välittömän asiakasajan osuus kotihoidon henkilöstön työajasta lisääntyy.

Kunnan on nimettävä iäkkäälle henkilölle vastuutyöntekijä, jos iäkäs henkilö tarvitsee apua palvelujen yhteensovittamiseen ja toteuttamiseen liittyvissä asioissa. Omaiset ja läheiset ovat hoitoa ja huolenpitoa tarvitsevien iäkkäiden ihmisten tärkeä voimavara.

Kunnassa on lääkehoidon suunnitelma, jota noudatetaan. Haittatapahtumista raportoidaan ja ne läpikäydään säännöllisesti.

Oma- ja valvontasuunnitelmat on laadittu ja ne ovat yksiköissä nähtävillä.

Tavoitteet

1 Riittävä henkilöstömitoitus.

2 Ajantasainen oma- ja valvontasuunnitelma ja lääkehoidonsuunnitelma.

3 Henkilöstön ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen.

4 Kotihoidon palvelut myönnetään aikana, samalla laskutusperusteiden muuttaminen käyntiperusteisesta aikaperusteiseksi (vuoden 2018 alusta).

5 Varahenkilöjärjestelmällä lisätään edelleen henkilöstö joustavaa ja tarkoituksenmukaista käyttöä.

Toimenpiteet

1 Säilytetään tehostetun palveluasumisen mitoitus nykyisenä 0,65/ asiakas.

2 Oma- ja valvontasuunnitelman päivittäminen yhdessä henkilöstön kanssa.

Lääkehoitosuunnitelmasta vastaa johtava lääkäri, suunnitelma käydään läpi vuosittain yksiköissä.

3 Säännöllinen täydennyskoulutus. Koulutustarpeiden kartoitus kehityskeskustelujen pohjalta. Lääkehoidon osaamisen varmistaminen; verkkokoulutus ja tentit.

4 Mobiilijärjestelmän käyttöönoton jälkeen tehdään selvitys ja suunnitelma aikaperusteiseen laskutukseen siirtymiseksi.

5 Arvioidaan varahenkilön hyödynnettävyys yhteisesti terveystoimen kanssa uudelleen järjestäminen asiakastyön.

3.7. Johtaminen

Kuntien sosiaali- ja terveystoimen strategisen johtamisen keskeinen tehtävä on luoda edellytykset vaikuttaville palveluille, joilla tuetaan koko ikääntyneen väestön toimintakykyä ja turvataan heille heidän tarpeitaan vastaava eheä ja laadukas palvelujen kokonaisuus. Kuntien sosiaali- ja terveystoimen johtajilla on velvollisuus toimivaltansa rajoissa huolehtia siitä, että kunnan ikääntymispolitiikka vastaa vanhuspalvelulain vaatimuksia. Strategisen johdon vastuulla on kehittää palvelurakennetta ikääntyneen väestön hyvinvointia tukeviksi. Kotihoidon ensisijaisuuden kannalta on tärkeää tukea omaisten ja

läheisten edellytyksiä vastata iäkkäiden henkilöiden hoidosta ja huolenpidosta. Palveluketjujen tulee olla toimivia eri toimialojen välillä. Erityistä huomiota tulee kiinnittää eri palvelujen rajapintoihin ja siirtymätilanteisiin.

Lähijohtamisen tehtävä on tarkoituksenmukainen organisointi, työkäytäntöjen ja henkilöstön osaamisen uudistaminen sekä henkilöstön työhyvinvoinnin ja – turvallisuuden lisääminen. Johtamisen haasteena on varmistaa toimintayksiköihin iäkkäiden asiakkaiden oikeudet huomioiva ja asiakasta kunnioittavat toimintakulttuuri sekä kuntoutumista edistävän toiminnan toteuttaminen.

Tavoitteet

1 Kunnan tulee laatia suunnitelma toimenpiteistä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi.

2 Johtamisella varmistetaan iäkkäiden asiakkaiden oikeudet huomioiva ja asiakasta kunnioittava toimintakulttuuri.

3 Johtamisella lisätään henkilöstön työhyvinvointia ja osaamista. Luodaan asiakastarpeita vastaavia palvelumalleja vanhuspalvelulain edellytykset huomioiden.

Toimenpiteet

1 Suunnitelma on päivitetty ja valmis vuoden 2016 aikana.

2 Iäkkäiden henkilöiden osallisuutta tuetaan esim. asiakas- ja omaisten tapahtumat, asiakastytytyväisyyskyselyt ja vanhusneuvoston toiminta.

3 Palveluja ja toimintoja kehitetään yhdessä henkilöstön kanssa ideoiden. Kokeillaan ja arvioidaan uusia toimintamalleja ennakkoluulottomasti ja ketterästi asiakastarpeisiin perustuen.

4 SEURANTA JA ARVIOINTI

Suunnitelman toteutumista arvioidaan toimintakertomuksissa. Toimintakertomukset käsitellään sote-johtoryhmässä, vanhusneuvostossa, sosiaali- ja terveyslautakunnassa ja kunnanhallituksessa sekä – valtuustossa. Suunnitelman jatkuvaa seurantaa tekee palvelupäällikkö (iäkkäiden palvelut ja terveyspalvelut). Tarvittaessa päätetään korjaavista toimenpiteistä tarkoituksenmukaisessa päättävässä elimessä. Vastuu iäkkäiden palvelujen suunnitelmasta ja toimenpiteiden toteutumisesta on sosiaali- ja terveyslautakunnalla ja

kunnanvaltuustolla, jotka seuraavat ja arvioivat strategian ja valtakunnallisten tavoitteiden toteutumista. Tavoitteiden toteutumisesta annetaan vuosittainen selvitys sosiaali- ja terveyslautakunnalle.

Iäkkäiden palveluiden suunnitelmaa 2016-2020 laatineet henkilöt ja tahot:

Vanhusneuvosto

Viranhaltijat:

Teija Eskola, palvelupäällikkö

Sari Holappa, palveluohjaaja

Raisa Vikiö, osastonhoitaja

Iäkkäiden palveluiden henkilöstö; kokoukset